Maa- ja metsätalousministeriö, luonnonvaraosasto, metsä-ja bioenergiayksikkö

Metsäneuvos Erno Järvinen

Muistio Maatalousjaoston kuulemiseen 27.10.2023

Asia: HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Teema 1: Luku 30.40 Luonnonvaratalous; Metsätalous, katsaus hakkuumääriin ja niiden kestävään tasoon, arvio tulevasta kehityksestä Kansallinen metsästrategia huomioiden, haasteet ja kipupisteet.

Luonnonvarakeskuksen 17.10 julkaiseman Metsäsektorin suhdannekatsauksen mukaan metsäteollisuustuotteiden kysyntä keskeisillä markkina-alueilla on heikentynyt selvästi kahden huippuvuoden jälkeen. Rakennusalaa piinaavat inflaatio, korkeat korot ja yleinen epävarmuus, kemiallista metsäteollisuutta kysynnän heikkous ja korkeat varastotasot. Vaikutukset välittyvät metsäteollisuuden kotimaan tuotantoon, vientiin, hakkuumääriin ja puukauppaan.

Metsäteollisuuden tulos putoaa jyrkästi ja kannattavuus jää alhaiseksi sekä kuluvana että ensi vuonna. Sahateollisuudessa suhdannenäkymät ovat heikot, ja vasta ensi vuoden loppupuolella sahatavaran kysynnän ennakoidaan kasvavan rakentamisen elpyessä. Sahatavaran tuotanto- ja vientimäärät putoavat tänä vuonna. Koivuvanerin tuotantoa rajoittaa raaka-aineen saatavuus. Myös massa- ja paperiteollisuuden tuotteiden kysyntä on ollut vaisua ja tuotanto Suomessa supistuu viime vuodesta. Kysynnän ennakoidaan hieman elpyvän ensi vuoden aikana.

Talouden taantuminen vuoden 2023 aikana on johtanut raakapuumarkkinoiden hiljenemiseen. Teollisuuspuiden hakkuiden ennustetaan tänä vuonna vähenevän seitsemän prosenttia viime vuodesta 59,4 miljoonaan kuutiometriin. Tukkipuun hakkuut vähenevät 11 prosenttia ja kuitupuun hakkuut neljä prosenttia. Alkuvuoden vahvan kehityksen vuoksi kantohinnat nousevat vuositasolla 5–6 prosenttia, koivutukin 17 prosenttia ja kuitupuiden 26–33 prosenttia. Tänä vuonna suurimmaksi osaksi Virosta, Latviasta ja Ruotsista lähtöisin olevan raakapuun tuonti pysyy suunnilleen ennallaan 4,9 miljoonassa kuutiometrissä.

Teollisuuspuiden hakkuiden ja raakapuun tuonnin yhteismäärä vähenee Luonnonvarakeskuksen ennusteen mukaan tänä vuonna seitsemän prosenttia eli 4,6 miljoonaa kuutiometriä edellisvuodesta 64,3 miljoonaan kuutiometriin. Vuonna 2024 niukkuus raakapuusta jatkuu, ja metsäteollisuustuotteiden kasvava jalostuskapasiteetti ja kiristyvä kilpailu heijastuvat puumarkkinoille. Tukki- ja kuitupuun hakkuiden ennustetaan kasvavan 63 miljoonaan kuutiometriin. Teollisuuspuun hakkuiden ja raakapuun tuonnin yhteismäärä kasvaa kuusi prosenttia 68,4 miljoonaan kuutiometriin.

Puuston poistuma oli 89,5 miljoonaa kuutiometriä vuonna 2022 ja tilastoitu hakkuukertymä 75,1 miljoonaa kuutiometriä, mikä merkitsee puuvarannon lisäyksen olevan noin 14,4 miljoonaa kuutiometriä. Tämän vuoden ennustetulla hakkuutasolla puuvarannon lisäys on 4,5 miljoonaa kuutiometriä vuotta 2022 suurempi. Lyhyellä aikavälillä metsänhoidollisesti ja taloudellisesti perusteltavissa oleva suurin ainespuun hakkuumäärä on nettotulojen nykyarvolla laskettuna 103 miljoonaa kuutiometriä vuodessa, ja tämän lisäksi energiarunkopuuta

voidaan korjata noin 5,2 miljoonaa kuutiometriä vuodessa, mistä ainespuukokoista on 4,3 miljoonaa kuutiometriä.

Suurin ylläpidettävissä oleva hakkuukertymäarvio kaudelle 2019–2028 on 74,8 miljoonaa kuutiometriä tukki- ja kuitupuuta vuodessa sekä energiarunkopuuta viisi miljoonaa kuutiometriä vuodessa eli yhteensä 79,8 miljoonaa kuutiometriä.

Vuonna 2022 metsäteollisuuden sivutuotepuun saatavuuden heikkeneminen nosti lämpö- ja voimalaitoksissa poltetun metsähakkeen määrän ensimmäistä kertaa yli 10 miljoonaan kuutiometriin. Vuonna 2023 metsähakkeen käytön odotetaan pysyvän edellisvuoden tasolla ja vuonna 2024 nousevan enintään muutamalla prosentilla, sillä korkeaksi noussut keskimääräinen laitoshinta rajoittaa sen käyttömäärää. Metsähakkeen laitoshinnan odotetaan nousevan vuoden 2023 aikana kaikkiaan 20 prosenttia. Vuonna 2024 laitoshinnan nousun ennakoidaan hidastuvan, mutta kasvavan silti 2–5 prosenttia.

Vuonna 2022 yksityismetsien bruttokantorahatulot olivat 179 euroa hehtaarilta (2,4 mrd. €). Tulot olivat 11 prosenttia suuremmat kuin viiden viime vuoden keskiarvo. Vuonna 2023 euromääräiset tulot nousevat ja pysyvät samalla tasolla 2024, mutta reaalisesti ne ovat laskusuunnassa. Investoinnit puuntuotantoon vähenivät vuonna 2022, mutta vuonna 2023 niiden odotetaan hieman lisääntyvän. Myös vuonna 2024 investointien odotetaan lisääntyvän, mutta olevan selvästi alle tavoitetason.

Yksityismetsätalouden liiketulos oli 163 euroa hehtaarilta (2,2 mrd. €) vuonna 2022. Puun hintojen nousun takia liiketulos kipuaa noin 170 euroon hehtaarilta vuonna 2023, ja euromääräisesti tulos pysyy lähes samalla tasolla vuonna 2024. Yksityismetsien puuntuotannon reaalinen sijoitustuotto oli kuusi prosenttia vuonna 2022. Pystykauppahintojen nousu nostaa tuoton lähelle 10 prosenttia vuonna 2023, ja vastaavasti lasku pudottaa sen negatiiviseksi vuonna 2024. Ilman pystykauppahintojen muutoksia laskettu tuotto on noin viisi prosenttia.

Metsätehon arvion mukaan koko metsäsektori työllistää kerrannaisvaikutuksineen noin 74 000 henkilöä. Metsäsektorin työllisyys ylsi vuoden 2022 aikana hienoiseen kasvuun. Kuluvana vuonna metsäteollisuuden työllisyys heikkenee tuotantomäärien vähenemisen myötä kolme prosenttia. Koko metsäteollisuuden työllisyyden ennustetaan yltävän kahden prosentin kasvuun vuonna 2024. Ensi vuonna metsätalouden työllisyys kohenee kolme prosenttia. Metsäalaa on kannustettu jalostamaan korkeamman lisäarvon tuotteita, jolloin monipuolisemmat ja uudet tuotteet vaikuttaisivat suotuisasti myös alan työllistävyyteen. Uusien tuotteiden kehityskaari vaatii kuitenkin aikaa ja pitkäjänteistä uuteen panostamista. Toisaalta lisääntyvä automatisaatio vähentää työvoiman tarvetta. Metsäalalla on vaikea rekrytoida avoimiin työpaikkoihin työntekijöitä. Esimerkiksi kolmanneksella puutavara-autoilijoista, jotka haluaisivat työllistää kuljettajan yritykseensä, on vaikeuksia löytää työntekijöitä.

Hallitusohjelman linjaukset ja Kansallinen metsästrategia 2035

Kesäkuun 2023 puolivälin jälkeen aloittanut pääministeri Orpon hallitus on hallitusohjelmassaan toteuttamassa erityisesti energia-, ympäristö- ja ilmastopoliittisesti perusteltuja metsäpoliittisia toimia. Näissä on tarkoitus päivittää metsänhoitosuosituksia ja parantaa niiden soveltamista metsien ja hiilinielujen kasvun tukemiseksi. Tavoitteena on pidentää kiertoaikoja maltillisesti, puuttua liian voimakkaisiin harvennushakkuisiin, tehostaa metsälain

valvontaa sekä parantaa metsän uudistumisvauhtia muun muassa metsän istutusta ja taimikonhoitoa lisäämällä. Hallitusohjelmassa mainitaan hoito- ja lannoituskampanjat metsänhoitorästien vähentämiseksi. Orpon hallitus jatkaa ja kehittää Metso- ja Helmi-ohjelmia. Metso-rahoitusta on jatkossa tarkoitus käyttää myös hiilirikkaiden kohteiden korvauksiin. Tavoitteena on kehittää hiilensidontamarkkinaa ja lisätä peitteistä metsänkasvatusta turvemailla. Maankäytön muutosmaksun mahdollisen käyttöönoton vaikutukset arvioidaan.

Hallitusohjelman mukaan joutoalueiden määräaikaiseen lakiin perustuvaa metsitystukea ei jatketa ja tuleviin metkamäärärahoihin esitetään leikkausta. Suomen metsäkeskus on syyskuussa aloittanut muutosneuvottelut säästöjen aikaansaamiseksi. Myös metsien suojelun hankinta- ja korvausmäärärahoja vähennetään.

Metsäpolitiikan toimeenpanoa ohjaa Kansallinen metsästrategia 2035 (KMS2035), josta valtioneuvosto teki 19.10.2023 periaatepäätöksen. Kansallinen metsästrategia 2035:n visio on ”Kasvavaa hyvinvointia metsistä ja metsille”. Metsästrategialle asetetut, keskenään yhtä tärkeät strategiset päämäärät ovat:

- Suomi on kilpailukykyinen toimintaympäristö uudistuvalle ja vastuulliselle metsäalalle.
- Metsät ovat aktiivisessa, kestävässä ja monipuolisessa käytössä.
- Vahvistamme metsien elinvoimaisuutta, monimuotoisuutta ja sopeutumiskykyä.
- Vahvistamme tiedolla johtamista ja osaamista metsäalalla.

MMM:n rahoittamat toimenpiteet metsiin liittyvien hallitusohjelmatavoitteiden ja kansallisen metsästrategian toimeenpanemiseksi vuonna 2024 liittyvät metsästrategian kärkihankkeiden mukaisesti metsien kasvuun, talousmetsien elonkirjoon ja metsäalan uudistumiseen ja kilpailukykyyn. Metsäalan uudistumista ja kilpailukykyä edistävinä toimina parannetaan alan kasvun edellytyksiä kehittämishankkein, tietopohjaa ja sen käytettävyyttä kehittämällä sekä toteuttamalla metsästrategian tavoitteita tukeva tki-ohjelma, jolla voidaan osaltaan myös tukea korkean arvonlisän tuotteiden kehitystyötä ja biotalousstrategian toteutusta. Tutkimustoiminnalla on suuri merkitys metsiin perustuvan biotalouden kehittymiselle, jota rahoitetaan osana Luonnonvarakeskusta momentilta 30.01.05. Lisäksi tarvitaan yhä enemmän informaatio-ohjausta ja myös voimavaroja alan yhteistyöhön ja viestintään. Kansallisen metsästrategian toteutuminen edellyttää myös muiden hallinnonalojen panostusta. Hanketyön lisäksi metsästrategian tavoitteita toteutetaan myös osana jokapäiväistä kehittämistyötä, ml. alaisen hallinnon tulossopimusten toimeenpano, sekä muiden strategioiden ja ohjelmien toteuttamista.

Kansallisen metsästrategian strategisten hankkeiden rahoitusta koskevat kysymykset käsitellään ja niistä päätetään vuosittain valtiontalouden kehys- ja talousarvioprosesseissa. Strategian tavoitteet ovat perustana julkisen talouden suunnitelmien ja niihin sisältyvien valtiontalouden kehysten ja talousarvioiden valmistelussa. Strategiaa toteutetaan näiden puitteissa, painottuen muun muassa maankäyttösektorin ilmasto-ohjelman kanssa yhteisiin hankkeisiin.

Metsätalouteen liittyvien momenttien tarkempi läpikäynti ja rahoituksen riittävyys ja mahdolliset kipupisteet.

30.40.22 Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen

Momentti sisältää luonnonvara- ja biotalouden kehittämiseen tarkoitettuja määrärahoja ja se antaa hyvät mahdollisuudet esim. useita toimialoja koskevien kehittämishankkeiden toteuttamiseen. Momentilta rahoitetaan mm. hallitusohjelmaan sisältyvän maankäyttösektorin ilmasto-ohjelman kehittämishankkeita ja muita Kansallisen metsästrategian ja Suomen biotalousstrategian kehittämishankkeita.

Valtion talousarviossa 2024 momentille ehdotetaan määrärahaa 4,2 milj. euroa, missä vähennystä vuoden 2023 talousarvioon on 10,8 milj. euroa. Merkittävimmät vähennykset aiheutuvat ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelman päättymisestä (-6,0 milj. euroa), RRF-rahoituksen päättymisestä (-3,0 milj. euroa) sekä momentille kohdistetusta HO-säästöstä (-2,0 milj. euroa).

Vuonna 2024 metsätalouteen liittyvässä rahoituksen käytössä painottuu Kansallisen metsästrategian toimeenpano ja Suomen kansallisen biotalousstrategian toimeenpano.

30.40.44 Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen ns. Metka- ja Kemera-tuki

Metka- ja Kemera-tukeen esitetään ensi vuodeksi 38,4 milj. euroa, missä on vähennystä 9,1 milj. euroa vuoden 2023 talousarvioon verrattuna. Vähennykseen sisältyy 12,7 milj. euron HO-säästö. HO-säästöjen vuoksi taimikon ja nuoren metsän hoidon ml. pienpuun keruun tukitasoa joudutaan alentamaan.

Myöntämisvaltuuteen esitetään 15 milj. euroa, mikä on selvästi vähemmän kuin kuluvan vuoden valtuus (54,5 milj. euroa). Metsätalouden määräaikaisessa kannustejärjestelmälaissa taimikon ja nuoren metsän hoidon tukea haetaan työn toteuttamisen jälkeen, jolloin ennakkosuunnitelmaa ei enää edellytetä eikä työlajeihin ole tarvetta käyttää myöntämisvaltuutta. Muutoksen johdosta valtuuden tarve vähenee merkittävästi. Jatkossa valtuuden käyttöä edellyttäviä työlajeja ovat terveyslannoitus, suometsän hoitosuunnitelma, suometsän vesiensuojelutoimenpiteiden ja piennarteiden tekeminen sekä metsätien tekeminen.

30.40.45 Metsäluonnon hoidon edistäminen

Hallituksen esityksessä vuoden 2024 talousarvioksi on momentilla 30.40.45 (metsäluonnon hoidon edistäminen) käytettävissä 11,0 milj. euroa. Määrärahan mitoituksessa on huomioitu budjettiriihessä päätetty 3 milj. euron lisäys. Lisäyksestä huolimatta momentin määräraha pienenee 6,5 milj. eurolla johtuen vuodelle 2023 tehdyistä kertaluonteisista lisäyksistä.

METSO-ohjelmaa toteutetaan maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhteistyönä. Ympäristöministeriö tulee saavuttamaan METSO- ohjelman mukaisen tavoitteensa.

Metsänomistajien keskuudessa METSO-ohjelmalla on hyvä maine ja vapaaehtoiselle suojelun rahoitukselle on kysyntää.

Rahoituksesta on tarkoitus käyttää METSO-ohjelman ympäristötukeen noin 7,8 milj. euroa ja luonnonhoitohankkeisiin, noin 1,5 milj. euroa sekä HELMI-elinympäristöohjelman toimenpiteisiin 1,7 milj. euroa. Määrärahalla toteutetaan METSO-toimenpiteitä noin 3 900 hehtaarin alueella sekä toteutetaan monitavoitteisia vesiensuojeluhankkeita, tehdään kulotusta, ennallistetaan soita suojelualueiden ulkopuolella 1 200 hehtaarin alueella, palautetaan vesiä 13 suojelusuolle ympäröiviltä alueilta sekä perustetaan ja kunnostetaan 13 kpl suojelualueverkoston ulkopuolisia lintukosteikkoja.

METSO Vnp:n tavoitteena vuoden 2025 loppuun mennessä on suojella yhteensä 82 000 hehtaaria ympäristötuella ja luonnonhoitohankkeilla. Vuoden 2023 loppuun mennessä maa- ja metsätalousministeriön pinta-alatavoitteesta olisi saavutettu noin 79 % (noin 64 800 ha). Ympäristötukisopimuksia sekä luonnonhoitotöitä tulisi toteuttaa METSO-ohjelman loppukaudella vuosina 2024–2025 vuosittain runsaalla 9 000 hehtaarin pinta-alalla, jotta 82 000 hehtaarin tavoitteeseen päästäisiin. Nykyresursseilla tultaneen pääsemään 85-90 prosentin tasoon asetetusta tavoitteesta vuoden 2025 loppuun mennessä.

Metsätalouden kannustejärjestelmä ja siihen liittyvä lainsäädäntö (Kemera => Metka) muuttuu vuoden vaihteessa 2023/2024. Uuteen tukijärjestelmään siirtyminen pienentää vuosien 2023 ja 2024 ympäristötuen ja luonnonhoidon toteumaa.

Toimijoiden työnä tehty hakemusvalmistelu oli vuonna 2023 1500 ha eli noin 34 % kokonaisalasta. Maa- ja metsätalousministeriö osoittaa METSO- ja Helmi-ohjelmien vuosisuoritteita koskevilla tulostavoitteilla, että valtioneuvosto pitää tärkeänä METSO- ja Helmi-ohjelmien toteutusta Suomen metsäkeskuksen toiminnassa.

Helmi-ohjelman päätavoitteena on vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja parantaa elinympäristöjen tilaa muun muassa suojelemalla ja ennallistamalla soita, kunnostamalla ja hoitamalla lintuvesiä, perinnebiotooppeja ja metsäisiä elinympäristöjä sekä kunnostamalla pienvesi- ja rantaluontoa. Tavoitteena on myös edistää ekosysteemipalveluja, vesiensuojelua, hiilensidontaa sekä muuta ilmastonmuutoksen hillintää ja muutokseen sopeutumista. Vuosina 2021–2025 Helmi-ohjelmassa toteutetaan METSO-ohjelmaa täydentäviä metsien ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpiteitä.

30.40.46 Suomen metsäkeskus

Vuoden 2024 talousarvioissa momentille esitetään määrärahaa 43,0 milj. euroa, mikä on 2,0 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Muutoksessa on huomioitu vähennyksinä 2,5 milj. euroa johtuen yksityisteiden tiestön ja siltojen parannukseen kuluvalle vuodelle osoitetun määrärahan päättymisestä sekä 1,3 milj. METSO- ja HELMI-ohjelmien kertaluonteisen toimeenpanorahoituksen päättymisestä. Lisäyksenä on puolestaan huomioitu 1,7 milj. euroa palkkausten tarkistukseen.

Suomen metsäkeskuksella on tiukka taloustilanne ja tästä syystä Suomen metsäkeskus uudistaa toimintaansa ja palveluitaan ja on syyskuussa käynnistänyt muutosneuvottelut.

30.40.47 Joutoalueiden metsitystuki

Vuoden 2021 alusta voimaan tullut joutoalueiden tukijärjestelmä on määräaikainen ja päättyy vuoden 2023 lopussa. Hallitusohjelman liitteen B kirjausten mukaisesti tukijärjestelmälle ei valmistella jatkoa vuoden 2024 alusta lähtien, vaan metsitystukijärjestelmä lakkautetaan. Tukea ovat voineet hakea yksityiset maanomistajat nk. joutoalueiden, kuten peltoheittojen ja turvetuotannosta poistuneiden alueiden metsittämiseen. Metsäkeskuksesta saatujen tietojen mukaan 16.10.2023 mennessä hyväksyttyjen metsitystukihakemusten pinta-ala on yhteensä 5 320 hehtaaria.

Voimassaolevan lain ja sen siirtymäsäännösten mukaisesti Metsäkeskuksessa voidaan tehdä tukipäätöksiä vuoden 2023 loppuun mennessä saapuneista hakemuksista 30.6.2024 asti. Momentille osoitetaan ensi vuodelle määrärahaa 3,5 milj. euroa. Lain voimassaolon päättyessä uutta myöntämisvaltuutta ei enää osoiteta, mutta vuoden 2023 valtuuden käyttämättä jäävästä osuudesta saa tehdä tukipäätöksiä 30.6.2024 saakka. Kehyskaudelle 2025-2027 varataan tarvittavat määrärahat 30.6.2024 mennessä tehtyjen tukipäätösten mukaisiin metsityskorvausten ja hoitopalkkioiden maksatuksiin. Hoitopalkkioiden maksatukset jatkuvat vielä 2030-luvulle saakka.

30.40.53 Eräät luonnonvaratalouden valtionavut

Momentille esitetään 1,132 milj. euroa, mikä on sama kuin vuoden 2023 määräraha. Määrärahasta on tarkoitus käyttää 0,440 milj. euroa metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen ja sitä tukevaan kehittämistoimintaan sekä 0,692 milj. euroa avustuksina luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille.

<u>Teema 2:</u> Tiivis katsaus METSO- ja Helmi-ohjelmien tilanteeseen

METSO Vnp:n tavoitteena vuoden 2025 loppuun mennessä on suojella yhteensä 82 000 hehtaaria ympäristötuella ja luonnonhoitohankkeilla. Vuoden 2023 loppuun mennessä maa- ja metsätalousministeriön pinta-alatavoitteesta olisi saavutettu noin 79 % (noin 64 800 ha). Ympäristötukisopimuksia sekä luonnonhoitotöitä tulisi toteuttaa METSO-ohjelman loppukaudella vuosina 2024–2025 vuosittain vajaalla 9 000 hehtaarin pinta-alalla, jotta 82 000 hehtaarin tavoitteeseen päästäisiin. Nykyresursseilla tultaneen pääsemään 85-90 prosentin tasoon asetetusta tavoitteesta vuoden 2025 loppuun mennessä.

Metsätalouden kannustejärjestelmä ja siihen liittyvä lainsäädäntö (Kemera => Metka) muuttuu vuoden vaihteessa 2023/2024. Uuteen tukijärjestelmään siirtyminen pienentää vuosien 2023 ja 2024 ympäristötuen ja luonnonhoidon toteumaa.

Toimijoiden työnä tehty hakemusvalmistelu oli vuonna 2023 1500 ha eli noin 34 % kokonaisalasta. Maa- ja metsätalousministeriö osoittaa METSO- ja Helmi-ohjelmien vuosisuoritteita koskevilla tulostavoitteilla, että valtioneuvosto pitää tärkeänä METSO- ja Helmi-ohjelmien toteutusta Suomen metsäkeskuksen toiminnassa.

Metsäkeskuksen Helmi-kokonaistavoitteet ovat vuoden 2030 loppuun mennessä kunnostaa 100 lintukosteikkoa, tehdä 100 vesienpalautusta suojelusoille ja tehdä 10 000 ha soiden ennallistamista yksityisten maaomistajien mailla.

Helmen toteutukseen saatiin rahoitusta ensimmäisen kerran kuluvalle vuoden luonnonhoitomomentille 1,5 milj. euroa. Tavoitteet vuosille 2023-24 ovat kunnostaa 10 kosteikkoa, tehdä 10 vesienpalautusta suojelusoille sekä ennallistaa 1 200 ha yksityisiä suoalueita.

Tällä hetkellä on suunniteltu 8 kosteikkoa, 6 vesienpalautusta ja 22 ha soiden ennallistamista. Helmi-toimenpide kohteet suunnitellaan omaksi luonnonhoitohankkeeksi tai osaksi vesiensuojeluhanketta. Jatkossa uudessa metsätalouden tukijärjestelmässä on mahdollista myös suora maanomistajan haku luonnonhoitotukeen. Toteutustukea ei ole vielä käytetty Helmi-toimenpiteisiin. Prosessissa toteutuksesta vastaavat luonnonhoitohankkeiden hankehaussa valittu toteuttaja ja varojen käyttöön vaikuttavat mm. sääolosuhteet ja muut työmaat.